

RAMY KWALIFIKACJI W EUROPIE

Postępy w 2016 r.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat opracowano i wdrożono w wielu krajach w Europie krajowe ramy kwalifikacji (KRK), do czego bodźcem było zalecenie w sprawie europejskich ram kwalifikacji (ERK) z 2008 r.⁽¹⁾. Wraz z wdrażaniem ram, pojawia się pytanie co do ich oddziaływania i wartości dodanej. W jaki sposób ramy, funkcjonujące na poziomie sektorowym, krajowym i regionalnym, wniosą wkład do strategii i praktyki w zakresie kształcenia i szkolenia (oraz zatrudnienia)? Czy są użyteczne dla uczących się osób? W jaki sposób? W swojej nieprzerwanej pracy Cedefop⁽²⁾ zwraca uwagę na kilka obszarów, w których zmiany wynikające z krajowych ram kwalifikacji zaczynają być zauważalne.

Przyszłe oddziaływanie tych stosunkowo nowych instrumentów będzie ostatecznie uzależnione od tego, czy staną się wartościowe dla użytkowników końcowych, takich jak osoby uczące się, pracodawcy, nauczyciele, organizatorzy szkoleń itd. Wydarzenia, które miały miejsce w 2016 r.⁽³⁾ potwierdzają, że decydenci poświęcają KRK coraz większą uwagę.

Rozwój KRK: stan obecny

W 39 państwach, które obecnie współpracują w zakresie europejskich ram kwalifikacji⁽⁴⁾, ustanowiono już 43

krajowe ramy kwalifikacji (KRK). Wiele z nich staje się integralną częścią krajowych systemów edukacji, szkoleń i kwalifikacji, a ich wpływ na strategię i praktykę jest coraz bardziej zauważalny. Podczas gdy wszystkie krajowe ramy mają na celu zwiększenie przejrzystości kwalifikacji, w szczególności poprzez wykorzystanie efektów uczenia się, niektóre z nich są bardziej zaawansowane: stanowią bezpośrednie wsparcie reform, na przykład poprzez pomoc w dokumentacji doświadczeń z zakresu uczenia się przez całe życie oraz wzmacnianie powiązań między edukacją a rynkiem pracy.

Na koniec 2016 r. sytuacja przedstawiała się następująco:

- sześć państw w dalszym ciągu pracuje nad opracowaniem struktury i formalnym przyjęciem

⁽¹⁾ Od 2009 r. Cedefop co roku opracowuje podsumowanie postępów w zakresie krajowych ram kwalifikacji w Europie.

⁽²⁾ Zob. bibliografia na końcu tekstu.

⁽³⁾ Od 2009 r. Cedefop co roku opracowuje podsumowanie postępów w zakresie krajowych ram kwalifikacji w Europie.
<http://www.cedefop.europa.eu/pl/events-and-projects/projects/national-qualifications-framework-nqf>

⁽⁴⁾ 28 państw członkowskich UE oraz Albania, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Islandia, Kosowo, Liechtenstein i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii. Współpracują też Norwegia, Serbia, Szwajcaria i Turcja.

TABELA:
ROZPOZNAWALNOŚĆ KRK WŚRÓD OBYWATELI – INFORMACJA O POZIOMACH KRK W KRAJOWYCH DYPLOMACH/ ŚWIADECTWACH

	CZ	DK	EE	FR	DE	EL	IS	IE	IT	LV	LT	LU	MT	ME	NL	NO	PT	SI	CH	UK	
Kwalifikacje uzyskane w ramach kształcenia ogólnego																					
Kwalifikacje uzyskane w ramach kształcenia zawodowego młodzieży i dorosłych																					
Suplementy Europass do świadectwa																					
Suplementy Europass do dyplomu																					
Krajowe bazy i rejestry kwalifikacji																					

(*) Dobrowolnie do 2017 r. (**) Opcjonalne.

Źródło: na podstawie zestawienia i analizy KRK opracowanych przez Cedefop, 2016 r. W przygotowaniu.

swoich KRK. Spośród państw, które w 2008 r. dołączyły do współpracy na rzecz ERK, Finlandia, Hiszpania i Włochy zakończyły już prace lub już przyjęły ramy. Przewiduje się, że Finlandia przyjmie swoje ramy na początku 2017 r.;

- Włochy ustanowiły już krajowy wykaz kwalifikacji, obejmujący ramy kwalifikacji regionalnych ⁽⁵⁾. Hiszpania jest na ukończeniu prac nad ramami dotyczącymi uczenia się przez całe życie. Państwa, które dołączyły do współpracy na rzecz ERK w ciągu ostatnich dwóch lat (takie jak Albania, Bośnia i Hercegowina oraz Serbia), w dalszym ciągu pracują nad strukturą i (częściowo) nad formalnym przyjęciem lub przeglądem ich KRK;
- 32 państwa formalnie przyjęły swoje ramy. W ostatnim czasie ramy zostały przyjęte w polityce publicznej i ustawodawstwie w Austrii (marzec 2016 r.), w Polsce (styczeń 2016 r.), w Słowenii (grudzień 2015 r.) i w Szwecji (październik 2015 r.);
- formalne przyjęcie ram pozwoliło państwom na przejście do etapu operacyjnego, na którym ramy zaczynają praktyczne funkcjonowanie. Wiele państw, na przykład Austria, Chorwacja, Cypr, Czarnogóra, Grecja, Islandia, Kosowo, Luksemburg, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, Polska, Szwecja, Węgry i Turcja, nadal jest na wczesnym etapie operacyjnym. Państwa te muszą zwiększyć zdolności zaangażowanych instytucji, ukończyć prace nad niektórymi narzędziami, na przykład nad bazami danych lub procedurami zapewniania jakości, bądź przyjąć regulaminy lub ukończyć przypisywanie kwalifikacji do poziomów ram. Belgia (Walonia) i Bułgaria przyjęły formalnie swoje ramy, ale ich wdrożenie nadal jest na wczesnym etapie. Wiele innych państw, takich jak Belgia (Flandria), Dania, Estonia, Francja, Irlandia, Malta, Niderlandy, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Słowenia, Szwajcaria i Zjednoczone Królestwo, osiągnęło bardziej zaawansowany etap operacyjny. Ich ramy uzyskały dość dużą rozpoznawalność i są już dobrze zintegrowane z krajowymi systemami kwalifikacji, zapewniając wszechstronną mapę krajowych kwalifikacji opartą o efekty uczenia się i stanowiąc punkt odniesienia dla rozwoju kwalifikacji i ich przeglądów;
- 35 państw ⁽⁶⁾ prowadzi prace nad kompleksowymi

krajowymi ramami kwalifikacji obejmującymi wszystkie rodzaje i poziomy kwalifikacji (podobnie jak w 2015 r.);

- 28 państw przedstawiło sprawozdania, w których zaprezentowano, jak ramy krajowe są powiązane z europejskimi ramami kwalifikacji (w 2015 r. takie sprawozdania przedstawiło 26 państw);
- 26 państw powiązało ramy z ramami kwalifikacji dla europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego ⁽⁷⁾, a 17 z nich uczyniło to wraz z odnoszeniem do ERK (w 2015 r. odpowiednio 24 i 15 państw).

Powyższe dane liczbowe wskazują, że w całej Europie dominują kompleksowe KRK obejmujące wszystkie poziomy kwalifikacji. To potwierdza rolę, którą odgrywają ERK na rzecz uczenia się przez całe życie, w zakresie ukierunkowywania i inspirowania rozwoju na poziomie krajowym. Preferencje dla kompleksowych ram przejawiają się również w tym, że władze krajowe skłaniają się ku łączeniu odnoszenia KRK do ERK z samopotwierdzaniem krajowych ram dla szkolnictwa wyższego z ramami kwalifikacji dla europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego (proces boloński).

Rozpoznawalność krajowych ram kwalifikacji

Aby stanowić wartość dla poszczególnych obywateli, ramy muszą stać się rozpoznawalne. Wiele państw planowo wskazuje poziomy KRK i ERK na przyznawanych przez nie dokumentach potwierdzających kwalifikacje (świadectwach i dyplomach, a także suplementach Europass do świadectw i dyplomów). Istotne jest również, aby takie informacje były zawarte w krajowych (i europejskich) bazach danych, które porządkowałyby informacje na temat kwalifikacji, zgodnie z obowiązującymi ramami.

Państwa odnotowują postęp w tym obszarze. W 2012 r. Dania i Litwa jako pierwsze uwzględniły informacje o poziomach KRK/ERK w swoich świadectwach kształcenia i szkolenia zawodowego. Do listopada 2016 r. informacje o poziomach w krajowych dokumentach potwierdzających kwalifikacje lub bazach danych wprowadziło 20 państw: Czarnogóra, Dania, Estonia,

oddzielnych ram funkcjonujących w sposób odrębny. Ma to miejsce w Republice Czeskiej i w Szwajcarii, gdzie opracowano oddzielne ramy dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia zawodowego i szkolnictwa wyższego, we Francji, gdzie do ram włączono kwalifikacje zawodowe, a także we Włoszech, gdzie krajowy wykaz kwalifikacji składa się z sześciu różnych sekcji. W Zjednoczonym Królestwie najbardziej kompleksowe są ramy Szkocji i Walii; ramy kwalifikacji punktów w Anglii / Irlandii Północnej obejmują wyłącznie kwalifikacje zawodowe.

⁽⁷⁾ <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/qf/overarching.asp>

⁽⁵⁾ W dekreście 13/2013 ustanowiono krajowy wykaz kwalifikacji uzyskiwanych w ramach systemu edukacji i szkolenia oraz kwalifikacji zawodowych, który składa się z sześciu różnych sekcji, w tym z ram kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego i krajowych ram kwalifikacji regionalnych. W chwili obecnej dostępne są tylko trzy sekcje. Aby uzyskać więcej informacji, zob. http://nrpitalia.isfol.it/sito_standard/sito_demo/atlante_repertori.php.

⁽⁶⁾ 4 państwa wprowadziły częściowe KRK obejmujące ograniczony zakres rodzajów i poziomów kwalifikacji lub składające się z

Francja, Grecja, Irlandia, Islandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niderlandy, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Republika Czeska, Słowenia, Szwajcaria, Włochy i Zjednoczone Królestwo (zob. tabela). Kilka państw, na przykład Austria, Belgia (Flandria i Walonia), Bułgaria, Polska i Węgry, wyraziło zamiar dokonania powyższego w 2017 r.

Żadne państwo nie uwzględniło jeszcze odniesienia do poziomów KRK/ERK we wszystkich swoich dokumentach potwierdzających kwalifikacje. Postępy poczyniono jedynie w kształceniu i szkoleniu zawodowym (kształcenie i szkolenie zawodowe oraz/lub ustawiczne kształcenie i szkolenie zawodowe), a w mniejszym stopniu w odniesieniu do kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia ogólnego. Włączenie poziomów KRK/ERK do kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia na poziomie wyższym zostało ograniczone, z wyjątkiem suplementu do dyplomu. Wynika z tego, że decyzja o włączeniu poziomów KRK/ERK należy zazwyczaj do (autonomicznej) instytucji wydającej dyplom. Tabela na stronie 2 zawiera informacje o tym, jak poziomy ram kwalifikacji są przedstawiane w kwalifikacjach przyznawanych przez państwa współpracujące w obszarze ERK.

Efekty uczenia się

Z ostatnich badań dotyczących zastosowania podejścia opartego na efektach uczenia się wynika, że krajowe ramy kwalifikacji⁽⁸⁾ znacząco przyczyniły się do bardziej kompleksowego wykorzystania efektów uczenia się w sektorze edukacji i szkoleń. W kilku państwach, takich jak Austria, Islandia i Polska, podejście oparte na efektach uczenia się stanowi podstawę krajowej polityki uczenia się przez całe życie oraz świadczy o wyraźnej chęci połączenia edukacji w systemie formalnym z kształceniem pozaformalnym w bardziej efektywny i elastyczny sposób. Inne państwa, np. Szwecja, stosują podejście oparte na efektach uczenia się w celu nawiązania dialogu z zainteresowanymi stronami na rynku pracy, tworząc most prowadzący do ogromnej różnorodności działań edukacyjnych odbywających się poza formalnym systemem kształcenia i szkolenia.

Walidacja uczenia się pozaformalnego i nieformalnego

Aktualizacja z 2016 r. „Europejskiego przeglądu walidacji”⁽⁹⁾ potwierdza, że państwa przywiązują

⁽⁸⁾ Cedefop (2016). *Application of learning outcomes approaches across Europe*. (Stosowanie podejść opartych na efektach uczenia się w Europie)

⁽⁹⁾ Cedefop; Komisja Europejska (w przygotowaniu): *Aktualizacja Europejskiego przeglądu walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego: sprawozdanie podsumowujące*.

obecnie dużą wagę do powiązania ram z rozwiązaniami dotyczącymi walidacji. Krajowe ramy kwalifikacji, poprzez podkreślenie roli efektów uczenia się, pełnią rolę punktu odniesienia do identyfikacji, dokumentowania, oceniania i uznawania kwalifikacji zdobytych w ramach kształcenia pozaformalnego i nieformalnego. Dzięki wprowadzeniu KRK państwa mogą przejść od fragmentarycznego korzystania z walidacji do bardziej skoordynowanego podejścia krajowego. Zgodnie z „Europejskim przeglądem” obecnie 20 państw wprowadza takie rozwiązania krajowe. Podczas konferencji *How to make learning visible* (Jak uczynić uczenie się rozpoznawalnym) zorganizowanej przez Cedefop wykazano jednak, że zaangażowanie partnerów społecznych we wdrażanie rozwiązań dotyczących walidacji nadal jest ograniczone.

Zaangażowanie interesariuszy

Dzięki nowej generacji europejskich KRK udało się zebrać interesariuszy z różnych podsystemów kształcenia oraz z obszaru kształcenia i zatrudnienia, które dotychczas nie współpracowały ze sobą. Zebrane dotychczas doświadczenia uznaje się za pozytywne, a państwa zasygnalizowały, że chcą podążać dalej w tym kierunku. To przekonanie potwierdza przyjęcie podstaw prawnych KRK wyraźnie określających zaangażowanie i role poszczególnych zainteresowanych stron. Dzięki temu zaangażowanie zainteresowanych stron zainicjowane na etapie opracowywania jest kontynuowane w fazie operacyjnej. Mimo że wiele państw priorytetowo potraktowało włączenie jak najszerzej grupy zainteresowanych stron, poziom aktywnego zaangażowania partnerów społecznych i innych podmiotów na rynku pracy różni się w poszczególnych państwach. W jednej grupie państw, do której należy Austria, Niemcy i Szwajcaria, partnerzy społeczni i inne zainteresowane strony na rynku pracy odgrywają istotną rolę we wprowadzaniu kwalifikacji do ram. W innych państwach, w tym w Bułgarii, Grecji i Polsce, zainteresowane strony na rynku pracy odgrywają mniejszą rolę, a ramy są luźno powiązane z rynkiem pracy.

Rozwijanie i modernizowanie kwalifikacji

Kompleksowe KRK stanowią wartość dodaną poprzez oferowanie pełnego obrazu kwalifikacji dostępnych w państwie. Definiowanie poziomów na podstawie efektów uczenia się i przypisywanie kwalifikacji do tych poziomów pozwoliło zidentyfikować luki w istniejącej ofercie kwalifikacji. Z badania Cedefop przeprowadzonego w 2014 r.⁽¹⁰⁾ wynika, że poziom 5 ERK (i odpowiednie poziomy KRK) służy jako platforma do rozwoju nowych kwalifikacji. Zjawisko to

⁽¹⁰⁾ Zob. bibliografia.

można zaobserwować w Estonii, na Litwie, Malcie i w Zjednoczonym Królestwie. Według Norweskiej Agencji Zapewnienia Jakości w Edukacji (NOKUT) i badania Cedefop ⁽¹⁾ ramy można również wykorzystać jako punkt odniesienia dla przeglądu oraz modernizacji kwalifikacji i programów nauczania. Doświadczenia pokazują, że może to przyczynić się do zwiększenia spójności podejść stosowanych przez instytucje kształcenia i szkolenia.

Zakres ram: otwarcie na sektor prywatny i pozaformalny

Wśród państw istnieje rosnąca tendencja do otwierania swoich ram w celu włączenia kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia przez całe życie. Chociaż otwarcie ram zwiększa ogólną przejrzystość co do kwalifikacji, wzmacnia również powiązania pomiędzy formalnym systemem kształcenia i szkolenia (oferowanym przez sektor publiczny), a kształceniem pozaformalnym (oferowanym głównie przez podmioty prywatne). Prace prowadzone przez państwa takie jak Niemcy i Szwecja odzwierciedlają tendencję w kierunku poszerzenia zakresu krajowych ram kwalifikacji.

Europejskie ramy kwalifikacji: status

Do grudnia 2016 r. krajowe ramy kwalifikacji zostały powiązane z europejskimi ramami kwalifikacji przez państwa takie jak: Austria, Belgia (Flandria i Walonia), Bułgaria, Chorwacja, Czarnogóra, Dania, Estonia, Francja, Grecja, Irlandia, Islandia, Lichtenstein, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Norwegia, Polska, Portugalia, Republika Czeska, Słowenia, Szwajcaria, Szwecja, Węgry, Włochy i Zjednoczone Królestwo (Anglia, Szkocja i Walia). Trzy dodatkowe państwa (Cypr, Słowacja i Rumunia) omawiają obecnie swoje raporty referencyjne z grupą doradczą ds. ERK.

Oczekuje się, że w latach 2017–2018 pozostałe państwa pójdą w ich ślady, co oznacza, że pierwszy etap procesu przypisywania do europejskich ram kwalifikacji jest bliski ukończenia. Po zakończeniu tego etapu dokonywane będą regularne aktualizacje w przypadku wprowadzenia istotnych zmian przez państwa, z czego wynika, że proces wprowadzania ERK jest w toku. Estonia i Malta przedstawiły aktualizacje w 2015 r. rozpoczynając te fazy: dla Malty była to czwarta aktualizacja od 2009 r.

⁽¹⁾ Cedefop (2012). *Curriculum reform in Europe: the impact of learning outcomes*. (Reforma podstaw programowych w Europie: wpływ efektów uczenia się). Opracowanie Cedefop-u nr 29.

Bibliografia:

Badania dotyczące KRK/ERK przeprowadzone przez Cedefop od czasu rozpoczęcia procesu wprowadzania ERK w 2005 r.

- Cedefop (2005). *European reference levels for education and training: promoting credit transfer and mutual trust*. (Europejskie poziomy odniesienia dla kształcenia i szkolenia: promowanie przenoszenia punktów i wzajemnego zaufania)
- Cedefop (2009). *The shift to learning outcomes: policies and practices in Europe*. (Stosowanie podejścia opartego na efektach uczenia się: polityka i praktyka w Europie)
- Cedefop (2009, 2010, 2011, 2012 i 2014). *Annual NQF monitoring reports analysing national developments, including country chapters*. (Roczne sprawozdania monitorujące KRK, w których analizuje się sytuację w poszczególnych państwach, w tym rozdziały dotyczące tych państw)
- Cedefop (2015). *National qualifications frameworks developments in Europe – Anniversary edition*. (Wydarzenia związane z krajowymi ramami kwalifikacji w Europie – wydanie jubileuszowe)
- Cedefop (2011, 2012, 2013, 2014 i 2016). *Noty informacyjne dotyczące KRK*.
- Cedefop (2013). *Analysis and overview of NQF level descriptors in European countries*. (Analiza i przegląd deskryptorów poziomów krajowych ram kwalifikacji w państwach europejskich)
- Cedefop (2014). *Qualifications at level 5: progressing in a career or to higher education*. (Kwalifikacje 5. stopnia; droga do kariery zawodowej lub na uczelnię)
- Cedefop (2010). *Changing qualifications: a review of qualifications policies and practices*. (Zmieniające się kwalifikacje: przegląd polityki i praktyk w zakresie kwalifikacji)



CEDEFOP

Europejskie Centrum Rozwoju
Kształcenia Zawodowego

Nota informacyjna – 9117 PL

Nr kat.: TI-BB-16-007-PL-N

ISBN 978-92-896-2115-1, doi:10.2801/616870

Copyright © Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego

(Cedefop), 2017 r.

Powielanie jest dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Notatki informacyjne są publikowane w językach angielskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, niemieckim, polskim, portugalskim włoskim oraz w języku kraju pełniącego prezydencję UE. Aby otrzymywać je regularnie, należy zarejestrować się na stronie internetowej: <https://www.cedefop.europa.eu/en/user/register>

Inne notatki informacyjne i publikacje Cedefop są dostępne pod adresem:

<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx>

P.O. Box 22427, 55102 Thessaloniki, Grecja

Europe 123, Thessaloniki, Grecja

Tel. +30 2310490111, Fax +30 2310490020

E-mail: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu